

Ársskýrsla

2017

Heilbrigðisráðherra

Í ráðherratið minni hef ég lagt áherslu á að kynna mér innviði heilbrigðisþjónustunnar á landinu. Það hef ég meðal annars gert með heimsóknum á heilbrigðisstofnanir vítt og breitt um landið, samtölum við starfsfólk og stjórnendur heilbrigðiskerfisins og fundum með sjúklingasamtökum. Samtöl við þessa aðila gera það að verkum að ég hef öðlast dýrmæta innsýn í heilbrigðiskerfið sem er gott veganesti inn í verkefni fram undan, verkefni sem eru í senn umfangsmikil og fjölbreytt og áskoranirnar margar.

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnar Katrínar Jakobsdóttur eru nefnd fjölmörg verkefni sem varða heilbrigðiskerfið beint og óbeint. Af fyrirbyggjandi verkefnum hef ég ákveðið að leggja sérstaka áherslu á fjögur. Þau eru gerð nýrrar heilbrigðisstefnu, efling heilsugæslunnar sem fyrsta viðkomustaðar í heilbrigðiskerfinu, lækkun greiðsluþátttöku sjúklinga og bygging nýs Landspítala.

Við ætlum að fullvinna heilbrigðisstefnu með hliðsjón af þörfum allra landsmanna og skilgreina betur hlutverk einstakra þátta heilbrigðisþjónustunnar og samspil þeirra. Í heilbrigðisstefnu verða mótuð markmið og leiðir í heilbrigðismálum í þeim tilgangi að stuðla að góðu heilbrigði þjóðarinnar. Þessi vinna hefur verið sett í forgang í ráðuneytinu og hún gengur vel. Ég stefni að því að aðaláherslur stefnunnar verði ræddar á heilbrigðisþingi í vetur og hún síðan lögð fyrir Alþingi árið 2019.

Það er mikilvægt að grunnheilbrigðisþjónustan sé öflug. Efling heilsugæslunnar er lykilatriði í því samhengi. Heilsugæslan á að vera fyrsti viðkomustaður sjúklinga í kerfinu auk þess að sinna aðgangsstýringu þeirra. Við höfum þegar hafist handa við að styrkja heilsugæsluna og munum halda því áfram. Fjölgun starfsstétta sem vinna innan heilsugæslunnar sem og geðheilsuteymi og stofnun Þróunarmiðstöðvar heilsugæslunnar á landsvísu eru allt liðir í eflingu heilsugæslunnar.

Lægri greiðsluþátttaka sjúklinga eykur aðgang alls almennings að heilbrigðisþjónustu og stuðlar að jöfnuði í samfélaginu. Við höfum nú þegar lækkað greiðsluþátttöku öryrkja og lífeyrisþega í tannlæknakostnaði og nú er unnið að því að lækka greiðsluþátttöku sjúklinga í heilbrigðiskerfinu almennt. Markmiðið er að við nálgumst meðaltal hinna Norðurlandabjóðanna í þessum efnum.

Uppbygging vegna Landspítalaverkefnis er í fullum gangi. Vinna við lokafrágang nýs sjúkrahótelis á Hringbrautarlóð er langt komin, skóflustunga að nýjum meðferðarkjarna verður tekin í haust og unnið er að fullnaðarhönnun hans. Þá er unnið að útboði á fullnaðarhönnun rannsóknarhúss og gert ráð fyrir að í síðari áföngum uppbyggingar spítalans við Hringbraut verði bygging dag-, göngu- og legudeildarhúss. Uppbygging Landspítala við Hringbraut er tæknilega flóknasta framkvæmd Íslandssögunnar. Verkefnið er krefjandi en óumdeilanlegt að uppbygging Landspítala við Hringbraut verður bylting fyrir spítalþjónustu á landinu.

Forgangsmálin fjögur sem hér hafa verið nefnd eru aðeins nokkur dæmi um mikilvæg verkefni. Verkefni eru þó enn fleiri og öll mikilvæg. Áskoranirnar eru jafnframt margar en ég er þess fullviss að ef við höldum áfram á þeirri vegferð sem þegar er hafin, og felst í styrkingu hins opinbera heilbrigðiskerfis, færumst við smám saman nær því að takast að tryggja jafnan aðgang allra landsmanna að heilbrigðisþjónustu sem stenst samanburð við það sem best gerist í heiminum. Það hlýtur að vera markmið sem við getum öll sammælst um að sé eftirsóknarvert.

Svandís Svavarsdóttir
heilbrigðisráðherra

Bent er á að ársskýrslur ráðherra eru birtar með fyrirvara þar sem ríkisreikningur ársins lá ekki fyrir við gerð þeirra. Mögulegt er að fjárhæðir muni breytast lítillega við lokafrágang ríkisreiknings og verða skýrslurnar uppfærðar eftir því sem við á.

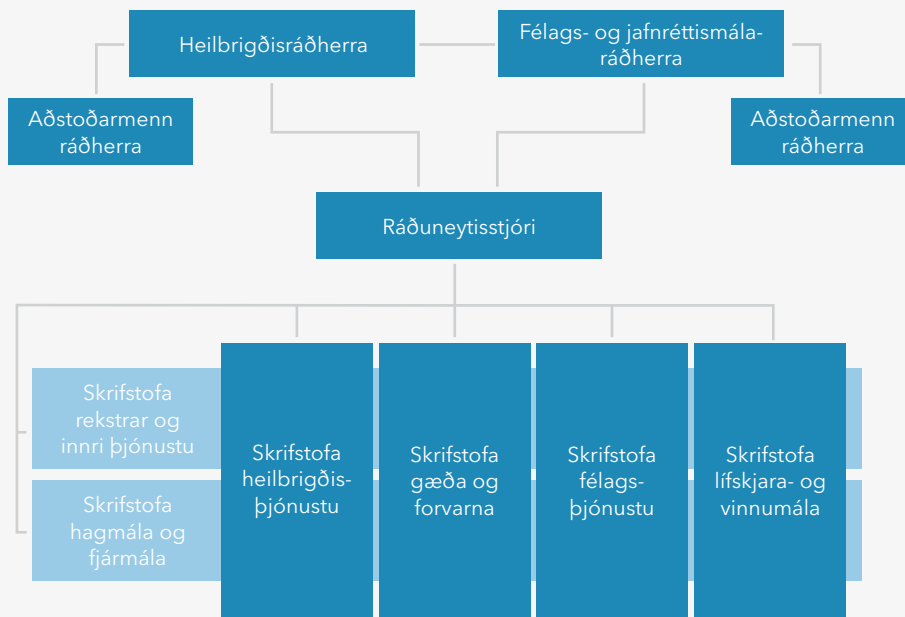
Í ársskýrslum ráðherra eru niðurstöður sýndar sem gjöld að fráregnum rekstrartekjum. Hins vegar eru uppgjörstölur í frumvarpi til fjárlaga birtar með þeim hætti að afskriftir ársins eru dregnar frá útgjöldum málefna- og málaflókka og fjárfestingum ársins bætt við, en með því fæst skýrari samanburður við fjárheimildir samkvæmt fjárlögum.

Samantekt um starfsemi ráðuneytis

Tveir ráðherrar fara með yfirstjórn ráðuneytisins, félags- og jafnréttismálaráðherra og heilbrigðisráðherra. Heilbrigðisráðherra ber samkvæmt forsetaúrskurði, nr. 85/2017, ábyrgð á heilbrigðisþjónustu, almannatryggingum að hluta, lýðheilsu og forvörnum, lífvísindum og lífsiðfræði. Undir framangreind málefni falla málefna svið um sjúkrahúsþjónustu, heilbrigðis-

þjónustu utan sjúkrahúsa, hjúkrunar-, dvalar-, dagdvalar- og endurhæfingarrými, lyf og lækningavörur og einnig málaflökur um bætur vegna veikinda og slysa, lýðheilsu og eftirlit og stjórnsýslu velferðarmála. Framkvæmdasjóður aldraðra heyrir einnig til ábyrgðarsviðs heilbrigðisráðherra.

Skipurit velferðarráðuneytisins

Heilbrigðisþjónusta

Í ráðuneytinu hefur verið lögð áhersla á að skilgreina betur hlutverk og verksvið heilbrigðisstofnana og hlutverk sérhæfðra sjúkrahúsa gagnvart öðrum heilbrigðisstofnunum. Settur var á fót starfshópur forstjóra heilbrigðisstofnana sem hefur unnið að því að greina tilhögun sérfræðilæknaþjónustu á heilbrigðisstofnunum, leggja mat á hvaða þjónustu væri æskilegt að veita á heilbrigðisstofnunum landsins, hvernig best væri að tryggja aðgang sjúklinga að þeirri þjónustu og hvernig samstarfi stofnana skuli háttað. Starfshópurinn hóf störf árið 2017 og skilar tillögum til ráðherra á árinu 2018.

Á árinu var sérstök fjárveiting veitt til að fjölga tilteknum tegundum aðgerða og stytta biðtíma sjúklinga eftir þeim aðgerðum. Aðgerðum var fjölgað í samræmi við áætlun en þrátt fyrir það tókst ekki að ná þeim árangri sem stefnt var að, enginn skyldi þurfa að biða lengur en 90 daga eftir viðkomandi aðgerðum. Hlutfall þeirra sem biðu styttra en 90 daga hækkaði þó á árinu. Ástæða þess að ekki tókst að ná markmiðunum var að sjúklingum sem settir voru á biðlista eftir aðgerðum fjölgaði meira en ætlað var. Árið 2017 ákvað heilbrigðisráðherra að setja sérstakt fjármagn, 40 milljónir króna, til að setja á fót teymi til að bæta þjónustu við börn með langvinna og sjaldgæfa sjúkdóma.

Á göngudeild barna og unglingsgeðdeildar Landspítalans lengdist bið eftir þjónustu þrátt fyrir aukin fjárframlög á árinu. Skýringa má meðal annars leita í veikindum starfsfólks sem má að einhverju leyti rekja til myglu í húsnæði deildarinnar.

Í árslok 2017 var fjöldi hjúkrunarrýma tæplega 2.700 en meðalbiðtími eftir rými stýttist ekki. Á árinu var samþykkt viðbót við framkvæmdaáætlun um uppbyggingu hjúkrunarrýma þar sem bætt var við áætlun um byggingu 90 nýrra rýma og 65 rýma til að bregðast við ófullnægjandi aðbúnaði.

Haldið var áfram að efla heimahjúkrun og var veitt 250 milljónum króna til að auka heimahjúkrun á höfuðborgarsvæðinu. Hluti þessa fjár verður einnig notaður til að koma á fót endurhæfingu í heimahúsum á vegum heimahjúkrunar. Efling heimahjúkrunar og endurhæfingar í heimahúsum stuðlar að því að fólk geti búið á eigin heimilum lengur en ella og þurfi þá síður að flytja á hjúkrunarheimili þrátt fyrir sjúkdóma eða færniskerðingu.

Framlög til heilbrigðisstofnana utan höfuðborgarsvæðisins voru einnig aukin um 450 milljónir á árinu, umfram það sem gert var ráð fyrir í fjárlagafrumvarpinu.

Þróun fjarheilbrigðisþjónustu hélt áfram á árinu. Vefsíðan heilsuvera.is var þróuð áfram en nú er boðið upp á stafrænar tímabókanir víðast hvar í heilsugæslu. Einnig er hægt að óska

eftir endurnýjun lyfjaávisana og eiga samskipti við heilbrigðisstarfsfólk á öruggan hátt í gegn um vefsíðuna.

Árið 2017 var innleitt nýtt greiðslukerfi í heilsugæslu á höfuðborgarsvæðinu þar sem fjármagn fylgir sjúklingi. Með nýju greiðslukerfi er fjármögnun þjónustunnar gagnsærri en áður sem auðveldar yfiröldum og stjórnendum að greina nýtingu fjármagns og tengja fjárveitingar betur áherslum stjórnvalda. Tvær nýjar heilsugæslustöðvar á höfuðborgarsvæðinu tóku til starfa á árinu.

Sálfræðingum fjölgaði í samræmi við geðheilbrigðisstefnu og voru sálfræðingar komnir til starfa á heilsugæslustöðvum í öllum heilbrigðisumdæmum á árinu. Einu geðheilsuteymi var komið á fót í Reykjavík. Með fjölgun sálfræðinga, aukinni áherslu á hópmeðferð og skýrara verklagi hefur aðgangur að þjónustunni batnað til muna og sem dæmi styttist biðtími eftir sálfræðiþjónustu fyrir börn hjá Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins um marga mánuði.

Tilraunaverkefni um veitingu fjarsálfræðiþjónustu hófst árið 2017. Aðgangur landsmanna að geðheilbrigðisþjónustu er mismunandi eftir heilbrigðisumdæmum þar sem flestir sérfræðingar á þessu sviði starfa á höfuðborgarsvæðinu. Þótt sálfræðingar hafi verið komir til starfa í öllum heilbrigðisumdæmum þá hefur gengið erfiðlega að manna að fullu stöður sálfræðinga í sumum umdæmunum. Því var ákveðið að veita styrki til tveggja tilraunaverkefna á sviði fjargeðheilbrigðisþjónustu. Markmið beggja verkefnanna er að auka aðgang fólks að gagnreyndri sálfræðimeðferð við algengustu geðröskunum óháð því hvar á landinu þeir búa.

Til að tryggja auknið öryggi sjúklinga og heilbrigðisstarfsfólks er aðkallandi að halda áfram þróun, framkvæmd og innleiðingu rafrænnar sjúkraskrár og rafrænna samskipta með heilbrigðisupplýsingar á landsvísu og að auka samskipti við sjúklinga í gegnum vefsvæðið Heilsuveru. Til að tryggja enn betur áframhaldandi uppbyggingu á þessu sviði var á árinu skipað fagråd um rafræna sjúkraskrá sem hefur meðal annars það hlutverk að skilgreina og forgangsraða mikilvægum verkefnum sem tengjast rafrænni sjúkraskrá og rafrænum sendingum heilbrigðisupplýsinga. Þá var hafin innleiðing skráningar- og úrvinnslukerfis atvika á landsvísu til að efla öryggi á heilbrigðisstofnunum.

Unnið var að undirbúningi Þróunarmiðstöðvar heilsugæslunnar á árinu. Þróunarmiðstöð verður rekin á vegum Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins og byggist hún á starfsemi sem rekin hefur verið af stofnuninni undanfarin ár. Þróunarmiðstöðinni er ætlað að leiða faglega þróun innan heilsugæslu á landsvísu. Liður á því er að samræma verklag og samhæfingu milli fagfólks á heilsugæslustöðvum, annast gæðaþróun og stuðla að framþróun í heilsugæslu í samráði við heilbrigðisstofnanir sem reka heilsugæslustöðvar. Fagråd með fulltrúum allra stofnana sem reka heilsugæslu ásamt fulltrúum Háskóla og Embættis landlæknis verður Þróunarmiðstöðinni til ráðgjafar.

Lýðheilsuverkefni

Samstarfsverkefni heilbrigðisyfirvalda um átak til að útrýma lífrabólgu C á Íslandi lýkur í árslok 2018. Góður árangur af átakanu hefur nú þegar náðst og mikilvægt að viðhalda honum. Með vísan til þess hefur á árinu verið unnið að því að opna

neyslurými og veita fíklum gjaldfrjálsan aðgang að sprautunálum og vonir standa til þess að verkefnið verði komin vel á veg í árslok 2018.

Starfshópur skipaður af heilbrigðisráðherra skilaði skýrslu í apríl 2017 með tillögum um aðgerðir til að draga úr útbreiðslu sýklalyfjaónæmra baktería hér á landi. Samkvæmt tillögum starfshópsins er lagt til að stjórnvöld marki sér stefnu um málefni sem tengjast ónæmi gegn sýklalyfjum og sníkjudýralyfjum.

Gerð var úttekt á lyfjamálum á Norðurlöndunum á vegum vinnuhóps Norrænu ráðherranefndarinnar um samstarfsmöguleika Norðurlanda í lyfjamálum í mars 2017 og var meðal annars horft til þess við gerð þingsályktunartillögu um Lyfjastefnu til 2022 sem var lögð fram 31. maí sama ár. Einnig var hafinn undirbúningur að því að setja af stað stoðskrá fyrir lyf á Íslandi (Fest) að fyrirmynd Norðmanna.

Greiðsluþátttaka sjúklinga

Hinn 1. maí 2017 tók gildi nýtt greiðsluþátttökukerfi fyrir heilbrigðisþjónustu. Markmið þess er að auka jafnræði, verja þá sem mesta heilbrigðisþjónustu þurfa fyrir háum útgjöldum, draga úr útgjöldum barnafjölskyldna og styrkja hlutverk heilsugæslunnar. Með nýja kerfinu var sett þak á greiðslur sjúklinga fyrir heilbrigðisþjónustu. Lífeyrisþegar, það er aldradætur og öryrkjar, greiða minna en almennir notendur. Einnig var innleitt tilvísunarkerfi vegna barna sem greiða nú aðeins fyrir heilbrigðisþjónustu liggja tilvísun ekki fyrir. Stjórnarsáttmáli ríkisstjórnarinnar sem undirritaður var 1. desember 2017 hefur sem eitt af áherslumálum sínum að lækka enn frekar greiðsluþátttöku sjúklinga.

Framkvæmdir á árinu

Á árinu var áfram unnið að undirbúningi byggingar nýs Landspítala en stefnt er að því að byggingu meðferðarkjarna og rannsóknarhúss verði lokið árið 2024. Byggingu sjúkrahótel lauk ekki á árinu 2017 eins og að var stefnt og hefur framvinda verksins ekki verið í samræmi við áætlanir. Þarfagreining fyrir legudeildarálmu á Sjúkrahúsinu á Akureyri hófst 2017.

Styrkir

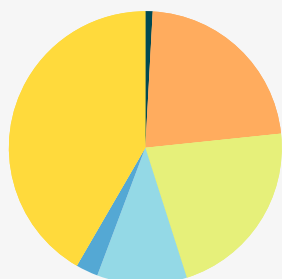
Úthlutað var úr Lýðheilsusjóði rúmlega 90 milljónum króna í styrki til 139 verkefna og rannsókna. Meðal verkefna sem hlutu styrk voru verkefni Nútíundarsetursins um innleiðingu nútíundar í sex grunnskóla að breski fyrirmynd, verkefni Ársæls Arnarsonar um rannsókn á heilsu og lífskjörum skólabarna á Íslandi í alþjóðlegum samanburði, verkefni Akraneskaupstaðar um ráðgjöf og aðgerðir til heilsuefingar fólks 60 ára og eldra og samstarfsverkefni Kynís, Ástráðs, FKB og heilsueflandi framhaldsskóla um smokkasjálfsala í framhaldsskólum til að sporna við óvenju hárrí tífni klamydíu hér á landi.

Úthlutað var tæpum 72 milljónum króna í velferðarstyrki til heilbrigðismála til 28 verkefna á vegum íslenskra félagasamtaka sem helga starf sitt einkum forvarnar-, fræðslu- og ráðgjafarmálum. Hæstu styrkina hlutu Krabbameinsfélag Íslands, Hjartaheill - landssamtök hjartasjúklinga, SÍBS og Gigtarfélag Íslands. Hvert þessara félaga hlaut 6,5 milljóna króna styrk til þess að sinna stuðningi, fræðslu og ráðgjöf við félagsmenn. Rauða krossinum í Reykjavík var úthlutað sex milljónum króna fyrir skaðaminnkunarkerfnið frá Ragnheiði.

Málefнасvið

Mynd 1

Rekstur og fjárfestingar – yfirlit yfir útgjöld málefnasviða sem heyra undir ráðherra

Raunútgjöld málefnasviða (m.kr.) Rekstrargjöld og fjárfestingar

23 Sjúkrahúsþjónusta	77.778
24 Heilbrigðisþjónusta utan sjúkrahúsa	42.014
25 Hjúkrunar- og endurhæfingarþjónusta	40.594
26 Lyf og lækningavörur	19.904
29 Fjölskyldumál	1.610
32 Lýðheilsa og stjórnsýsla velferðamála	4.945

Í töflu 1 eru yfirlit málefnasviða sem eru á ábyrgð heilbrigðisráðherra. Eins og sjá má eru útgjöld málefnasviða velferðaráðuneytisins fyrir árið 2017 innan fjárheimilda. Taflan sýnir

raungjöld, rekstur og tilfærslur, í m.kr. frádregnum rekstrartekjum í samanburði við áætlanir ársins 2017 ásamt uppsafnuðum frávikum fyrri ára.

Tafla 1

Rekstur málefnasviða og málaflokka

Málaflokkar	Raun	Áætlun ársins	Frávik innan ársins	Frávik %	Flutt frá fyrra ári	Uppsafnað frávik	Frávik %
23 Sjúkrahúsþjónusta	73.869	74.279	409	0,6%	210	200	0,3%
23.10 - Sérhæfð sjúkrahúsþjónusta	64.272	64.821	549	0,8%	110	439	0,7%
23.20 - Almenn sjúkrahúsþjónusta	7.364	7.136	-228	-3,2%	99	-327	-4,6%
23.30 - Erlend sjúkrahúsþjónusta	2.233	2.321	88	3,8%	0	88	3,8%
24 Heilbrigðisþjónusta utan sjúkrahúsa	41.844	41.863	19	0,0%	182	-163	-0,4%
24.10 - Heilsugæsla	20.227	21.385	1.158	5,4%	242	916	4,3%
24.20 - Sérfræðiþjónusta og hjúkrun	14.834	14.715	-119	-0,8%	6	-125	-0,8%
24.30 - Sjúkraþjálfun, iðjuþjálfun og talþjálfun	4.427	3.511	-916	-26,1%	12	-928	-26,4%
24.40 - Sjúkraflutningar	2.356	2.252	-104	-4,6%	-78	-26	-1,2%
25 Hjúkrunar- og endurhæfingarþjónusta	40.594	43.477	2.883	6,6%	1.443	1.440	3,3%
25.10 - Hjúkrunar- og dvalarrými	35.700	38.431	2.732	7,1%	1.422	1.309	3,4%
25.20 - Endurhæfingarþjónusta	4.894	5.046	152	3,0%	21	131	2,6%
26 Lyf og lækningavörur	19.904	20.203	299	1,5%	0	299	1,5%
26.10 - Lyf	15.354	15.815	461	2,9%	0	461	2,9%
26.30 - Hjálpartæki	4.550	4.388	-162	-3,7%	0	-162	-3,7%
29 Fjölskyldumál	1.610	1.792	183	10,2%	0	183	10,2%
29.60 - Bætur vegna veikinda og slysa	1.610	1.792	183	10,2%	0	183	10,2%
32 Lýðheilsa og stjórnsýsla velferðamála	4.866	5.068	202	4,0%	173	29	0,6%
32.10 - Lýðheilsa, forvarnir og eftirlit	2.143	2.216	73	3,3%	101	-28	-1,3%
32.30 - Stjórnsýsla velferðamála	2.723	2.852	128	4,5%	71	57	2,0%

Málaflokkar

Alls námu heildarútgjöld, gjöld og fjárfesting, þeirra málaflokka sem heilbrigðisráðherra ber ábyrgð á 182,7 ma.kr árið 2017 en áætlun ársins gerði ráð fyrir að heildarútgjöldin á árinu yrðu 186,7 ma.kr. Endanleg útkoma reyndist því vera tæpum 4 ma.kr. undir áætlun eða sem nemur um 2,1%.

Útgjöld málaflokka heilbrigðisráðherra eru almennt innan fjárheimilda eins og sjá má í töflu 2. Frávik einstakra málaflokka eru óveruleg en tilefni er til að fjalla frekar um frávik tveggja þeirra.

Útgjöld málaflokks 24.30 þjálfun eru 916 m.kr. umfram fjárveitingar. Ástæður frávika má rekja til nýs greiðsluþátttöku-

kerfis sjúklinga sem var innleitt á árinu og leiddi til eftirspurnar umfram áætlanir auk þess sem einingaverð hækkaði um 80 m.kr. á árinu umfram það sem gert var ráð fyrir.

Útgjöld málaflokks 25.10 hjúkrunar- og dvalarrýma eru 2,7 ma. kr. undir fjárheimildum. Ástæður frávika stafa af töfum á byggingu hjúkrunarheimila sem eru í framkvæmdaáætlun um byggingu nýrra hjúkrunarrýma. Fjárfestingarframlög verða því greidd seinna út en gert var ráð fyrir og það sama gildir um framlag vegna reksturs hjúkrunarheimila sem eru í byggingu. Rekstrarframlög eru ekki nýtt þá mánuði sem frestunin varir.

Umfjöllun um ávinning af ráðstöfun fjármuna

Tafla 2 Markmið – yfirlit yfir stöðu mælanlegra markmiða

23. Sjúkrahúsþjónusta

23.1 Sérhæfð sjúkrahúsþjónusta

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Sérhæfð sjúkrahúsþjónusta standist samanburð við nágrannaríki varðandi gæði og öryggi	Notkun á skilgreindum gæðavísum sem eru samanburðarhæfir við önnur lönd/stofnanir	Skilgreina og taka ákvörðun um gæðavísa	Gæðavísar voru ekki skilgreindir
Markmið 2:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Aðgangur að sérhæfðri sjúkrahúsþjónustu er innan skilgreindra tímamarka	Biðtími eftir þjónustu	Samkvæmt viðmiðum landlæknis	Sett voru viðmið um biðtíma í fjármálaáætlun 2018 og var hluta þeirra náð í árslok 2017
Markmið 3:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Styrking undirstöðu fyrir vísindastarf á sjúkrahúsum	Fjármagn til vísindastarfa		Greining á framlagi til vísindastarfa fór ekki fram

23.2 Almenn sjúkrahúsþjónusta

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Bæta aðgengi landsmanna að sérfræðiþjónustu	Hlutdeildarmæling af aðsókn í sérfræðiþjónustu	Mismunur á notkun á sérfræðiþjónustu eftir búsetu hafi minnkað	Mismunur á notkun milli svæða að mestu óbreyttur
Markmið 2:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Mat á þörf fyrir mismunandi sérfræðiþjónustu á einstökum heilbrigðisstofnunum liggja fyrir	Samningar um skilgreinda sérfræðiþjónustu á heilbrigðisstofnunum er í samræmi við skilgreinda þörf	Bil milli skilgreindrar þarfar og samninga um þjónustu sem minnst	Starfshópur sem metur þörf fyrir sérfræðilækniþjónustu á heilbrigðisstofnunum hóf störf árið 2017
Markmið 3:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Jafna aðgengi landsmanna að sérfræðiþjónustu sem ekki er unnt að veita á vettvangi eða hagkvæmara er að veita með fjarskiptabúnaði.	Hlutfall erinda/samskipta vegna sérfræðiþjónustu sem eru afgreidd með fjarheilbrigðisþjónustu m.v. hlutfall erinda/samskipta sem eru afgreidd á vettvangi	Undirbúningur að uppbyggingu fjarheilbrigðisþjónustu	Starfshópur um framþróun á fjarheilbrigðisþjónustu hóf störf á árinu

23.3 Erlend sjúkrahúsþjónusta

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Aðgangur að nauðsynlegri heilbrigðisþjónustu, sem ekki er hægt að veita hér á landi, sé greiður	Í gildi samningar við erlend sjúkrahús um þá sjúkrahúsþjónustu sem ekki er hægt að veita hér á landi	Í gildi	Samningar eru í gildi um heilbrigðisþjónustu erlendis sem ekki er hægt að veita hér á landi

24. Heilbrigðisþjónusta utan sjúkrahúsa

24.1 Heilsugæsla

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Allir notendur heilsugæslu eigi kost á að hafa eigin heilsugæslulækni eða annan heilbrigðisstarfsmann sem ábyrgðaraðila fyrir þjónustu viðkomandi frá árinu 2017	Hlutfall þeirra sem ekki hafa skilgreindan ábyrgðaraðila	Allir skráðir	Staða liggur ekki fyrir

Markmið 2:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Heilsugæslan verði styrkt og efld sem fyrsti viðkomustaður og samhæfingaraðili heilbrigðisþjónustu	Auka möguleika fólks til samskipta í gegnum upplýsinga- og aðgangskerfið Heilsuveru	Lokið	Sett hefur verið á fót spjallrás í Heilsuveru þar sem fólk getur fengið leiðbeiningar og upplýsingar. Einnig er hægt að senda fyrirspurnir og fá svör
	Samræmdar og reglubundnar þjónustukannanir	Í vinnslu	Er ekki lokið
	Fjöldi rafrænna tímabókana og rafrænna beiðna um endurnýjun lyfseðla	Unnið að stöðumati	Tímabókanir mögulegar í Heilsuveru, endurnýjun lyfja, almenn samskipti um tölvupóst. Ekki hefur verið tekið út hlutfall rafrænna samskipta af heildar samskiptum
	Notkun á ýmiskonar rafrænu mati	Unnið að stöðumati	Enn er unnið að þessu verkefni

24.2 Sérfræðiþjónusta og hjúkrun

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Jöfnun greiðslna þannig að þeir sem þurfa á mikilli heilbrigðisþjónustu að halda verði ekki fyrir miklum kostnaði	Innleiðing nýs greiðslubátttöku-kerfis m. tilvísakerfis f. börn	Nýtt kerfi innleitt	Innleiðingu lauk á árinu

Markmið 2:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Bæta aðgengi landsmanna að sérfræðiþjónustu í samræmi við þarfagreiningu	Samningar byggja á þarfagreiningu og staðlaðri kröfulýsingu	Þarfagreining fyrir sérfræðiþjónustu í öllum heilbrigðisumdæmum lokið	Starfshópur sem metur þörf fyrir sérfræðilæknisþjónustu á heilbrigðisstofnunum hóf störf árið 2017

Markmið 3:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Jafna aðgengi landsmanna að sérfræðiþjónustu sem ekki er unnt að veita á vettvangi eða hagkvæmara er að veita með fjarskiptabúnaði.	Hlutfall erinda/samskipta vegna sérfræðiþjónustu sem eru afgreidd með fjarheilbrigðisþjónustu m.v. hlutfall erinda/samskipta sem eru afgreidd á vettvangi	Undirbúningur að uppbyggingu fjarheilbrigðisþjónustu	Starfshópur um framþróun á fjarheilbrigðisþjónustu hóf störf á árinu

24.3 Sjúkraþjálfun, iðjuþjálfun og talþjálfun

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Þarfagreining fyrir þjálfun liggja fyrir	Greining á þörf fyrir sjúkra-, iðju- og talþjálfun utan sjúkrahúsa liggur fyrir	Vinna við þarfagreiningu hafin	Ekki tókst að hefja þetta verkefni

Markmið 2:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Kröfulýsingar fyrir þjálfun liggja fyrir	Samningar um sjúkra-, iðju- og talþjálfun byggja á kröfulýsingu	Vinna við gerð kröfulýsinga fyrir þjálfun utan sjúkrahúsa hafin	Ekki tókst að hefja þetta verkefni

25. Hjúkrunar- og endurhæfingarþjónusta

25.1 Hjúkrunar-, dvalar- og dagdvalarrými

Markmið 1:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Þjónusta við einstaklinga veitt í samræmi við færni og heilsu hvers og eins	Hlutfall einstaklinga 80 ára og eldri sem býr á eigin heimili	83%	Ekki tókst að fylgjast með hlutfalli eldra fólks sem býr heima
	Meðaldvalartími í hjúkrunarrýmum	3 ár	Fór í 2,6 ár árið 2017

Markmið 2:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Formlegir samningar um þjónustu í hjúkrunar-, dvalar- og dagdvalarrýmum liggja fyrir við sveitarfélög og sjálfseignarstofnanir	Hlutfall stofnana sem eru með formlegan þjónustusamning	100%	Samningum um hjúkrunar- og dvalarrými var lokið á árinu. Unnið var að rammamningi um dagdvalarrými.

Markmið 3:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Fjöldi hjúkrunarrýma sé í samræmi við þörf og aðbúnaður í samræmi við viðmið	Fjölgun hjúkrunarrýma í samræmi við fyrirliggjandi framkvæmdaáætlun	Viðmið 2019 er 2.900	Unnið var samkvæmt fyrirliggjandi framkvæmdaáætlun. Rými voru 2.698 í lok árs 2017
	Meðalbiðtími fólks með færni- og heilsumat, sem fær dvöl í hjúkrunarrými	90 dagar	Bið í lok árs var 106 dagar
	Hlutfall fjölda einbýla	85%	Nýjar upplýsingar um hlutfall liggja ekki fyrir

25.2 Endurhæfing

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Stefna í endurhæfingarmálum liggja fyrir í árslok 2017	Stefna liggja fyrir	Stefna liggur fyrir	Stefna í endurhæfingarmálum ekki hafin
Markmið 2:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Nægilegur fjöldi endurhæfingarrýma sé til staðar fyrir alla aldurshópa bæði í frumendurhæfingu og til reglubundinnar viðhaldsendurhæfingar	Biðtími eftir þjónustu	Ljúka mælingum	Ekki hefur tekist að meta þessa stöðu heildstætt
Markmið 3:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Auðvelda þeim sem glíma við geðræn vandamál að vera virkir þátttakendur í samfélaginu	Fjöldi/hlutfall þeirra sem eru örorkuþegar vegna geðrænna vandamála	Niðurstöður liggja fyrir	38,22% þeirra sem eru með 75% örorku eru með geðröskun sem fyrstu greiningu

26. Lyf og lækningavörur

26.1 Lyf

Markmið 1:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Tryggt og öruggt aðgengi allra landsmanna að nauðsynlegum lyfjum	Fjöldi markaðsleyfa	6.000	6.245
	Fjöldi markaðssettra lyfjaheita	1.400	1.645
	Fjöldi útgefinna markaðsleyfa	600	444
	Fjöldi markaðssettra lyfja	3.100	2.770
	Hlutfall undanþágulyfja í heildarveltu lyfja	3,8%	2,7%
Markmið 2:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Öryggi og virkni lyfja og lyfjaþjónustu verði ávallt tryggð og gæði höfð í fyrirrúmi	Fjöldi tilkynninga um kvartanir og aukaverkanir	250	267 (259 aukaverkanatilk. + 8 kvartanir)
	Fjöldi vörunúmeralyfja sem flutt eru til landsins án markaðsleyfa	860	916
	Fjöldi innkallana	6	8

26.1 Lyf frh.

Markmið 3:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Stuðlað verði að skynsamlegri og hagkvæmri notkun lyfja	Fjöldi samheitalyfja í samanburði við frumlyf	45%	44,1%

26.2 Lækningatæki

Markmið 1:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Tryggja að eftirlit með lækningatækjum sé með þeim hætti að notendur þeirra verði ekki fyrir tjóni vegna notkunar þeirra	Skráning eftirlitsþega	Unnið að skráningu	Unnið að skráningu
	Skráning tjónatilkynninga	Unnið að skráningu	Unnið að skráningu
	Fjöldi tjónatilkynninga	Unnið að skráningu	Unnið að skráningu

Markmið 2:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Tryggja að framleiðsla, viðhald og notkun lækningatækja sé með fullnægjandi hætti	Gjaldskrá vegna eftirlits	Gjaldskrá tilbúin	Markaðseftirlitsverkefni komin í framkvæmd og fjármögnuð á grundvelli gjaldskrár
	Fjöldi eftirlitsmanna	1 stöðugildi	1,5 stöðugildi

32. Lýðheilsa og stjórnsýsla velferðarmála

32.1 Lýðheilsa, forvarnir og eftirlit

Markmið 1:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Stefnumótun stjórnvalda taki tillit til heilsu og styðji við heilbrigða lífnaðarhætti	Notkun heilbrigðisumdæma á lýðheilsuvísium	70%	100%
	Tíðni offitu	20%	26,6% fullorðina eru með líkamþyngdarstuðull ≥ 30 samkvæmt lýðheilsuvísium.
	Skima fyrir kvíða, þunglyndi og áhrifum áfalla meðal barna í efstu bekkjum grunnskóla og veita viðeigandi stuðning eða meðferð ef viðkomandi telst í áhættuhópi.	Undirbúningur vegna innleiðingar sem hefst árið 2018	Þetta er liður B3 í stefnu og aðgerðaáætlun í geðheilbrigðismálum til fjögurra árasamþykkt var 2016. Þessi framkvæmd féll niður 2017.
Tilbúin ný aðgerðaáætlun í tóbaksvörnum, áfengis og vímuefnavörnum.		Ekki hafin vinna við aðgerðaráætlun árið 2017	

32.1 Lýðheilsa, forvarnir og eftirlit frh.

Markmið 2:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Aukið öryggi sjúklinga og heilbrigðisstarfsmanna, m.a. með innleiðingu og markvissri notkun gæðakerfa og gæðavísa til að auka öryggi	Samræmd skráning og úrvinnsla atvika á landsvísu	Innleiðing kerfis hafin	20% heilbrigðisstofnana eru tengdar samræmdu kerfi skráningar og úrvinnslu.
	Hlutfall lækna sem nýta sér rauntíma lyfjagagnagrunn Embætti landlæknis	90%	66%
	Hlutfall almennings sem ber mikið traust til heilbrigðisþjónustu	70%	62%

Markmið 3:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 3	Viðmið 2017	Raun 2017
Aukin gæði heilbrigðisþjónustu	Miðlun erfðaupplýsinga á einstaklingsmiðaðan hátt í forvarna -og meðferðarskyni hafin í heilbrigðisþjónustu	Rammi um framkvæmd settur	Nefnd skilaði inn skýrslu í maí 2018
	Innleiðing á gæðavísu hjá veitendum heilbrigðisþjónustu	Innleiðing hafin	Breyting á reglugerð um gerð gæðavísa sem notaðir eru til að meta gæði og árangur innan heilbrigðisþjónustu var birt 22. júní 2017.

32.3 Stjórnsýsla velferðarmála

Markmið 1:	Mælikvarði fyrir markmið nr. 1	Viðmið 2017	Raun 2017
Verkefni á málefnasviði ráðuneytisins séu faglega unnin og innan settra tímamarka	Unnið er að þróun árangursvísa.	Ekki ákveðið	Ákvörðun tekin síðar um hvaða mælikvarðar skuli nota, sjá fjármálaáætlun 2019-2023

Markmið 2:	Mælikvarðar fyrir markmið nr. 2	Viðmið 2017	Raun 2017
Innleiðing nýrra laga um opinber fjármál takist vel.	Ársskýrsla þar sem fram koma markmið og niðurstaða mælikvarða	Gefin út f. 1. júní 2017	Ársskýrsla ekki gefin út fyrr en ári síðar
	Endurskoðun verklagsreglna í gæðahandbók.	Lokið	Endurskoðun verklagsreglna er tilheyra jafnlaunakerfinu voru endurskoðaðar

Yfirlit yfir ráðstöfun varasjóða

Tafla 3 Ráðstöfun varasjóða 2017

	Upphæð í m.kr.
Sérhæfð sjúkrahúsþjónusta	
Staða varasjóðs í upphafi árs	165,4
Millifært í varasjóð af 379	600
Ráðstafað til 373	-149
Ráðstafað til 358	-16,4
Staða varasjóðs í lok árs	600
Almenn sjúkrahúsþjónusta	
Staða varasjóðs í upphafi árs	18,5
Ráðstafað til 726	-10
Ráðstafað til 787	-8,5
Staða varasjóðs í lok árs	0
Heilsugæsla	
Staða varasjóðs í upphafi árs	50,3
Ráðstöfun	0
Staða varasjóðs í lok árs	50,3
Sjúkraþjálfun, iðjuþjálfun og talþjálfun	
Staða varasjóðs í upphafi árs	2,1
Ráðstöfun	0
Staða varasjóðs í lok árs	2,1
Sjúkraflutningar	
Staða varasjóðs í upphafi árs	3,1
Ráðstöfun	0
Staða varasjóðs í lok árs	3,1
Endurhæfingaráþjónusta	
Staða varasjóðs í upphafi árs	10,3
Ráðstöfun	0
Staða varasjóðs í lok árs	10,3
Bætur vegna veikinda og slysa	
Staða varasjóðs í upphafi árs	9,6
Ráðstöfun	0
Staða varasjóðs í lok árs	9,6
Lýðheilsa, forvarnir og eftirlit	
Staða varasjóðs í upphafi árs	2,9
Ráðstöfun	0
Staða varasjóðs í lok árs	2,9
Stjórnsýsla velferðarmála	
Staða varasjóðs í upphafi árs	4,7
Ráðstafað til 101	-4,7
Staða varasjóðs í lok árs	0

Frávikagreining og yfirlit yfir árslokastöðu ríkisaðila

Tafla 4

Frávikagreining og yfirlit yfir árslokastöðu ríkisaðila sem falla undir málaflokkinn

Frávík ríkisaðila og verkefna og árslokastaða

